

Левченко Т. О.

Полтавський національний педагогічний університет імені В. Г. Короленка

Гришко О. І.

Полтавський національний педагогічний університет імені В. Г. Короленка

РОБОТА БАТЬКІВ З ФОРМУВАННЯ ЛОГІКО-МАТЕМАТИЧНОГО МИСЛЕННЯ ДИТИНИ ДОШКІЛЬНОГО ВІКУ

У статті проаналізовано роботу батьків з формування логіко-математичного мислення дитини. Визначено основні етапи формування логіко-математичного мислення. Описано найпростіші ігри та методи навчання дитини дошкільного віку математики.

***Ключові слова:** діти дошкільного віку, батьки, логіко-математичне мислення, розвиток, ігрова діяльність.*

Постановка проблеми. Коли дитина народжується, то її психічні функції ще не сформовані. Не сформоване і мислення. Щоб думати, необхідно опанувати чуттєвий і практичний досвід, закріплений пам'яттю. Мислення – це процес пізнання людиною предметів та явищ об'єктивної дійсності в їхніх суттєвих властивостях, зв'язках та відносинах. Логічне мислення формується з урахуванням наочно-образного і є найвищою стадією мислення взагалі [3]. І батьки, і освітяни знають, що мислення є потужним фактором інтелектуального розвитку дитини, формування його пізнавальних та творчих здібностей. Відомо й те, що від ефективності математичного розвитку в дошкільному віці залежить успішність навчання математики у початковій школі.

Аналіз останніх джерел і публікацій. Концептуальні засади математичної підготовки в ЗДО досліджувалися у працях Алеко О., Білошистої А., Волинець К., Галкіної Л., Зайцевої Л., Іщенко Л., Міської Н., Татарінової С., Трохимець Т. Педагогічним умовам та пошукам ефективних шляхів формування логічної сфери у старших дошкільників приділяли увагу Белошиста О., Богдан Т., Бурлакова І., Литвиненко О., Любченко І., Підлипняк І., Тихомирова Л., Шинкарьова Н. Дослідженням ігрової діяльності як засобу логіко-математичного навчання займалися Богуш А., Брежнева О., Григорян К., Єрофєєва Т., Ільченко Л., Ласточкіна О., Луцан Н., Новікова В., Осіпчук І., Павленко Л., Павлова Н., Пістун Ю., Смоленцева А., Соловійова А., Чернега Н. та ін. Але безпосередньо роботі батьків по формуванню логіко-математичного мислення дитини дошкільного віку не приділялось належної уваги. Тому, ми і зупиняємося на цій проблемі.

Мета роботи. Мета статті – проаналізувати роль батьків на формування та розвиток логіко-математичного мислення дошкільників, описати найпростіші ігри та методи навчання математики, узагальнити знання з цього питання.

Виклад основного матеріалу. У сучасних навчальних програмах початкової школи велике значення надається логічній складовій. Розвиток логічного мислення дитини має на меті формування логічних прийомів розумової діяльності, а також вміння розуміти і простежувати причинно-наслідкові зв'язки явищ, вибудовувати найпростіші умовисновки на основі причинно-наслідкового зв'язку. Тому і готувати дитину відповідним чином потрібно починати в дошкільний період.

Багато батьків вважають, що головне при підготовці до школи – це познайомити дитину з цифрами і навчити її писати, рахувати, складати і віднімати. Але насправді виявляється, що несформованість власного вміння продуктивно мислити (тобто самостійно виконувати зазначені вище розумові дії на математичному змісті) дуже швидко призводить до появи «проблем з математикою». У той же час дитина з розвиненим логічним мисленням завжди має більше шансів бути успішною в математиці, навіть якщо вона не була заздалегідь ознайомлена з елементами шкільної програми (з рахунком, обчисленням та ін.) [4, с. 6, 14]. Однак не слід думати, що розвиток логічного мислення – це природний дар, з наявністю або відсутністю якого слід змиритися. Розвитком логічного мислення можна і потрібно займатися. Логічні прийоми розумових дій – порівняння, узагальнення, аналіз, синтез, класифікація, серіація, аналогія, систематизація – також називають логічними прийомами мислення. При організації спеціальної розвиваючої роботи над формуванням і розвитком прийомів мислення, значне підвищення результативності цього процесу незалежно від вихідного рівня розвитку дитини. Так в чому ж полягає робота батьків при формуванні логіко-математичного мислення дитини? Нам здається, що це не тільки можливість забезпечити дитину іграшками, розвиваючими іграми і матеріалами, а й активна участь у навчанні вміння користуватися ними [1].

Одним із перших етапів формуванні логіко-математичних навичок є серіація. Серіація – побудова впорядкованих зростаючих або спадних рядів за обраною ознакою. Класичний приклад серіації – пірамідки, матрьошки та ін. Такі «ігри» можна організувати «серіюючи» за розміром, за кольором, за величиною. В ігровій формі батьки дають завдання дитині відібрати кубики одного кольору, розсадити ляльки по зростанню, скласти пірамідку. Навіть

збираючись на прогулянку, можна попросити дитину дістати одяг лише червоного кольору.

Далі дошкільника слід привчати до найпростіших аналітичних дій. Аналіз – виділення властивостей об'єкта, або виділення груп об'єктів за певною ознакою. Наприклад, задана ознака «знайди все солодке». Батьки викладають перед дитиною кілька предметів – яблуко, лимон, апельсин, цукерку, булку. Спочатку у кожного предмета визначається наявність або відсутність цієї ознаки, а потім малюки виділяють і об'єднують предмети в групу за ознакою «солодкий».

Наступний етап – навчити дитину з'єднувати різні елементи (ознаки, властивості) в єдине ціле, тобто синтез. У психології аналіз і синтез розглядаються як взаємодоповнюючі один одного процеси (аналіз здійснюється через синтез, а синтез через аналіз). Завдання на формування вміння виділяти елементи того чи іншого об'єкта, а також на з'єднання їх в єдине ціле можна пропонувати з перших же кроків математичного розвитку дитини. Ось приклади кількох таких завдань для дітей двох-чотирьох років: 1. Завдання на вибір предмета з групи за будь-якою ознакою «Дай мені синій м'ячик», «Дай мені синій, але не м'ячик», «Дай мені м'ячик, але не синій»; 2. Завдання на вибір декількох предметів за вказаною ознакою – «Знайди і всі м'ячики», «Знайди круглі, але не м'ячики»; 3. Завдання на вибір одного або декількох предметів за кількома зазначеними ознаками – «Знайди маленький червоний м'ячик», «Знайди великі сині кубики». Психологічно здатність до синтезу формується у дитини раніше, ніж здатність до аналізу, тобто якщо дитина знає, як це було зібрано (складено, сконструйовано), їй легше аналізувати і виділяти складові частини. Саме тому настільки серйозну увагу батьки повинні приділяти в дошкільному віці діяльності, яка активно формує синтез-конструюванню. Спочатку це діяльність за зразком, тобто виконання завдань за типом «Роби як я». На перших порах дитина вчиться відтворювати об'єкт, повторюючи за дорослим весь процес конструювання; потім – повторюючи процес побудови по пам'яті, і, нарешті, переходить до третього етапу: самостійно відновлює спосіб побудови вже готового об'єкта (завдання типу «Зроби як я»). Четвертий етап завдань такого роду – творчий: «Побудуй високий будинок», «Побудуй гараж для цієї машини». Завдання даються без зразка, дитина працює, використовуючи уяву, але дотримуючись заданих параметрів. Для конструювання використовують будь-які мозаїки, конструктори, кубики, різні картинки, які підходять цьому віку і викликають у дитини бажання з ними возитися. Батьки грають роль ненав'язливого помічника, мета якого – сприяти доведенню роботи до кінця, тобто до отримання задуманого і необхідного цілого об'єкта.

Далі йде порівняння. Порівняння – логічний прийом розумових дій, що вимагає виявлення подібності та відмінності між ознаками об'єкта (предмета, явища, групи предметів) [5]. Батьки повинні спочатку навчити дитину порівнювати два об'єкти, потім групи об'єктів. Малюкові легше спочатку знайти ознаки відмінності об'єктів, потім ознаки їх подібності. Наприклад, можна дати завдання дитині на поділ об'єктів за якоюсь ознакою (великий або маленький, м'який або твердий, червоний або білий та ін.) можна також грати з дитиною в ігри типу «Знайди такий самий». Для дитини двох-чотирьох років набір ознак, за якими є схожість повинен бути чітко визначений. Гуляючи, можна попросити знайти відмінність між різними за кольором квітами або взяти дві різні за розміром машини.

Поступово дитину треба привчати до класифікації. Класифікація – поділ множин на групи за якою-небудь ознакою, який називається підставою класифікації. Класифікацію можна проводити або за заданою основою, або із завданням пошуку самої основи. З дітьми дошкільного віку класифікацію можна проводити: за назвою (кубики і м'ячики, чашки і тарілки та ін.); за розміром (в одну коробку довгі олівці, в іншу короткі , в один ящик червоні м'ячики, в інший жовті); за кольором (в цю коробочку сині гудзики, а в цю – білі); за формою (в цю стопку – квадратики, в цю – кружечки, в цю коробку кубики, а в цю – кульки та ін.); за іншими ознаками не математичного характеру: що їстівне, а що ні; хто літає, хто плаває, хто бігає, хто живе в будинку, а хто в лісі, що буває влітку, а що – взимку тощо. Батьки допомагають дитині уточнювати формулювання. Дитина говорить зазвичай: це кола, а це квадрати, а дорослий узагальнює: «Отже, поділили їх за формою».

Отже, останнім етапом формування логіко-математичних знань є узагальнення. Узагальнення – це оформлення в словесній формі результатів процесів порівнювання. Здатність до узагальнення формується в дошкільному віці як виділення і фіксація загальної ознаки двох або більше об'єктів. Узагальнення добре розуміється дитиною, якщо є результатом діяльності, виробленої ним самостійно, наприклад класифікації: ці всі великі, ці всі маленькі; ці всі сині, а ці всі – червоні; ці всі літають, а ці всі бігають та ін. [2, с. 48-56].

Будь-який етап може проходити не лише в навчальній формі, а й в ігровій, ненав'язливій. Батьки мають багато таких можливостей під час побутових процесів, під час прибирання, готування їжі, під час прогулянок, ігор та інше. Прибираючи іграшки, можна попросити дитину скласти у коробку лише червоні м'ячики. Наступного дня дитина складатиме їх у порядку зростання, потім іграшки за формою. Спостерігаючи за приготування їжі, дитина з легкістю вивчає форму

предметів, їх колір, розмір тощо [6].

Висновки. Отже, можна з упевненістю сказати, що батьки мають багато можливостей сприяти розвитку логіко-математичних уявлень у дошкільників, використовуючи побутові предмети та ситуації. Головне – проявляти ініціативу, фантазію та зацікавленість. Діти дошкільного віку швидко навчаються, запам'ятовують, тим паче від батьків, спостерігаючи та наслідуючи їх. А формування логіко-математичних уявлень і є результатом наполегливої роботи батьків.

Список використаних джерел

1. Вплив родини на математичний розвиток дітей дошкільного віку. URL: <http://eprints.zu.edu.ua/23433/1/9.PDF>
2. Зайцева Л. І. Значення розвивального середовища в ознайомленні дітей дошкільного віку з властивостями матеріалів та речовин. *Дошкільна освіта в контексті ідей нової української школи*. Київ, 2020. С. 172-179.
3. Мислення як вища психічна функція. URL: <https://pyrogiv.kiev.ua/mislennya-yak-vishha-psixichna-funkciya/>
4. Теорія та методика формування елементарних математичних уявлень / Упор. Т. М. Дорошенко, В. В. Мацько. Кременчук, 2019. 96 с.
5. Формування логіко-математичної компетентності дітей дошкільного віку / Упор. А. В. Драгунова. URL: <https://genezum.org/library/formuvannya-logiko-matematichnoi-kompetentnosti-ditey-doshkilnogo-viku>
6. Цікава математика надворі і вдома. Поради батькам щодо розвитку логіко-математичного мислення дітей. URL: <http://zhuravlyk.uz.ua/dlya-vas-batki/poradi-batkam-shodo/>

УДК: 373.2.015:2-42]:173

Манжелій Н. М.

Полтавський національний педагогічний університет імені В. Г. Короленка

Фазан Т. П.

Полтавський національний педагогічний університет імені В. Г. Короленка

ДУХОВНО–МОРАЛЬНЕ ВИХОВАННЯ ДІТЕЙ ДОШКІЛЬНОГО ВІКУ НА ЗАСАДАХ РОДИННОЇ ПЕДАГОГІКИ

У статті розкрито сутність духовно-морального виховання дошкільників, висвітлена роль родинної педагогіки у формуванні духовно-моральних цінностей дітей, схарактеризовано основні принципи та шляхи її реалізації у закладах дошкільної освіти. Доведено, що формування духовно-моральних цінностей дітей на засадах родинної педагогіки цілком залежить від виховного потенціалу сім'ї та її тісної співпраці із ЗДО.

Ключові слова: *духовно-моральне виховання, духовно-моральні цінності, родинна педагогіка, формування, діти дошкільного віку.*